

חיות מחמד במשפחה – מקום ההורים בהקניית ערכי אחריות ודאגה לילדים על ידי טיפול בכלב המשפחתי

ד"ר רחל גילשטרומ (וינברגר), (2022ב')

petsinfamily@gmail.com

הקדמה

משפחות רבות עם ילדים מגדלות חיות מחמד ומחשיבות אותן לבנות משפחה. ילדים רבים יוצרים קשר רגשי עמוק ואוהב עם חיות המחמד המשפחתיות, בין השאר, אולי בגלל ייחודיות הקשר שאינו כולל את אותם לחצים ומתחים שקיימים ביחסי ילד - מבוגר (Muldoon et al, 2015).

מחקרים אחרונים מצטרפים לספרות הרבה הקיימת ומאשרים את הקשר שבין גדילה עם חיות מחמד לבין התפתחות רגשית-חברתית טובה יותר בקרב ילדים, בהשוואה לאלו שאינם גדלים עם חיות מחמד (Christian et al, 2020; Fisher, 2020; Minatoya et al, 2021; Wenden et al, 2021). חיות המחמד השכיחות ביותר בקרב משפחות הם כלבים, ולכן גם היחסים ביניהם לבין בני משפחה הם הנחקרים ביותר. מאמר זה סוקר את הספרות המקצועית העוסקת במקומם של הורים בהקניית ערכי אחריות ודאגה לילדים על ידי טיפול בכלב המשפחתי.

מקום ההורים בהתנסויות הטיפוליות של הילדים בכלב המשפחתי

הורים רבים גידלו כלבים בילדותם, והם מתארים את בחירתם לגדל כלבים במשפחות שהקימו כדי להעביר לילדיהם את העמדות והחוויות החיוביות הקשורות ביחסים קרובים עימם, ובמידה רבה גם מתוך האמונה ביכולתם ללמדם ערכים שונים, וביניהם אחריות ודאגה לאחרים (Coci et al, 2022; Kerry-). (Moran & Barker, 2018, Melson, 2019; Muldoon et al, 2015).

עם זאת, נוכחות החיות לכשעצמן, נעימה ככל שתהיה, אינה מספיקה. ערכי אחריות ודאגה אינם מתפתחים מעצמם בקרב ילדים (Hawkins & Williams, 2016; Muldoon, 2016).

כדי לפתח ערכי אחריות ודאגה לחיות, יש חשיבות רבה להתנסות הילדים בדאגה ובטיפול בהן הלכה למעשה. כתוצאה מיחסים רגשיים קרובים, בעזרת ניסוי וטעייה ותצפיות על תגובות החיות לפעולותיהם (פירוש הרמזים השונים - הבעות פנים, קולות, התנהגויות), הם רוכשים ידע עמוק על צרכיהן ולומדים לספק את הדאגה הנדרשת (Muldoon, 2016).

נוסף על כך, הספרות מציעה שטיפול בחיות הוא אמצעי חשוב כדי ללמוד להעניק דאגה ולא רק לקבל דאגה הורית, במיוחד (אך כמובן לא רק) עבור בנים. בשונה מטיפול בתינוקות/אחים צעירים יותר, הדאגה לחיות אינה משויכת לבנות/נשים בקרב ילדים. לכן, הטיפול בחיות עשוי להיות הזדמנות יחידה

המקובלת תרבותית עבור בנים, להזין ולדאוג ולא רק לקבל דאגה (Melson, 2019; Muldoon et al, 2015).

ילדים שמחים מאוד - הן בעת ראיונות מחקריים (Muldoon et al, 2015), והן מתוך עבודה קלינית רבת שנים איתם של הכותבת - לספר על חיות המחמד המשפחתיות. הם מביעים אהבה, קבלת תמיכה וסיפוק מהקשר הרגשי הקרוב ומוכנים ופתוחים ללמוד יותר על צרכיהן וכיצד לדאוג להן טוב יותר.

אולם, על אף רצון הילדים ויכולתם לקחת חלק בדאגה לכלבים, ועל אף ציפיות הורים שהכלבים יסייעו לילדים בלימוד אחריות ודאגה, לעתים קרובות הם מתקשים להרשות להם לדאוג ולטפל בהם, בעיקר מתוך החשש לפגיעה בילד או בכלב במהלך יחסי הגומלין ביניהם, (כשפעמים רבות ההורים אף אינם מצליחים להתפנות ולהשגיח עליהם, במיוחד בקרב ילדי טרום בית-ספר, (Coci et al, 2022)), (Muldoon et al, 2015; 2016). נוסף על כך, במשפחות רבות אין הגדרות ברורות של תפקידי הטיפול וכיצד הם נחלקים בין בני המשפחה, ולרוב ההורים, ובעיקר האימהות, מבצעות את רוב העבודה הטיפולית. מהילדים מצופה יותר להעניק חיבה (כמו חיבוקים/התכרבלויות/ליטופים) ולשחק עם הכלבים (Kerry-Moran & Barker, 2018; Muldoon et al, 2015; 2016).

מכאן, על אף ציפיות גבוהות של הורים מהקשר ילד-כלב, קשייהם לאפשר לילדים להתנסות הלכה למעשה בטיפול בכלבים, אינם מאפשרים להם לפתח ולהפנים ערכי אחריות ודאגה (Muldoon et al, 2015).

לחילופין, מלמדת הספרות, במשפחות אחרות מגדירים ההורים במפורש שהילדים הם האחראים באופן בלעדי על הדאגה לכל צרכי הכלבים (Muldoon et al, 2015). הציפייה שילדים יבצעו מטלות טיפוליות רבות ותדירות, שעלולות להיות מעבר ליכולותיהם, גורמת לבסוף לרבים מההורים לוותר על הכלבים ולמסור אותם לבתי מחסה, אל גורל לא ידוע, כאשר הילדים נכשלים ואינם מצליחים לעמוד בעומס הרב לבדם (Kerry-Moran & Barker, 2018). קשיי ילדים להתמודד עם הדאגה והטיפול בכלבים עלולים לגרום גם לאובדנים ולמקרי מוות שלהם כתוצאה מתאונות (לדוגמה לאחר בריחה מהבית/החצר). אובדנים אלה עלולים לגרום לטראומות ולרגשות אשם ממושכים של הילדים (Bowman, 2018).

בשני המקרים – הן כתוצאה מהגבלתם במטלות הדאגה והטיפול, והן בהטלה מוחלטת של כל התפקידי הטיפוליים עליהם - ילדים עלולים לא רק שלא להפנים ערכי אחריות ודאגה לכלב, אלא במקום, להפנים מסרים של חוסר יכולת לדאוג ולטפל בו, ומכאן אולי אף להשליך את חוסר האמון ביכולתם לדאוג לו, גם על מערכות יחסים אחרות.

המלצות

הורים רבים מאמינים ומצפים שגידול כלבים יסייע לילדיהם להפנים ערכי אחריות ודאגה לאחרים. היות שבפועל, רבים מהם מגבילים את המטלות הטיפוליות של הילדים בכלבים, בעיקר מתוך דאגה לביטחונם ולביטחון הכלבים, ואחרים דורשים מהם מטלות רבות מידי, הספרות מציעה להורים מספר המלצות שיסייעו להם לקחת תפקיד מתווך, תומך יותר ומאזן בהגדרה וארגון המטלות הטיפוליות של הילדים בכלבים:

תחילה, הורים צריכים להוות עבור הילדים מודל לאינטראקציות בטוחות עם הכלב. אינטראקציות משותפות של הורה, ילד וכלב יכולות לכלול מטלות טיפוליות, משחק והליכה עם הכלב. הספרות מציעה ששילוב אינטראקציות משותפות בשגרת היום-יום, מסייע להתגבר על מחסומי זמן בשל מחויבויות אחרות, וגם מספק להורים הזדמנויות לשיחות בלתי רשמיות על בטיחות ועל הדרכים המתאימות ליצירת אינטראקציות עם הכלב. עשייה משותפת יומיומית זו מחדירה בהורים את האמון והביטחון להרשות לאינטראקציות אלו להתרחש באופן בטוח. ככל שיחוש בטוחים יותר יוכלו להציע ולאפשר לילדים לקחת אחריות רבה יותר (אך לא בלעדית) בטיפול בכלב (Coci et al, 2022).

שנית, מודל הורי לאינטראקציות בטוחות עם הכלב חשוב במיוחד כדי למנוע נשיכות של הילדים. הורים לעתים קרובות מלמדים את ילדיהם כללי בטיחות במפגשים עם כלבים זרים אבל הם נכשלים ללמד התנהגויות של בטיחות כלפי הכלב המשפחתי. ילדים צעירים בגילאים שמתחת לחמש, נמצאים בסיכון גבוה במיוחד להינשך מכלבים בשל ניסיונם המועט עם כלבים, התנהגות בלתי צפויה ו/או בלתי מאופקת וכן בגלל היעדר פיקוח היות שהורים משערים שהם יודעים כיצד לנהוג בבטיחות בחברת הכלב המשפחתי. במסגרת אינטראקציות משותפות ובטוחות עם הילדים והכלבים, הורים יכולים ללמד את הילדים כללי בטיחות שסייעו להבטיח את ביטחונם מפני נשיכות, כמו להימנע מלגעת בפיות הכלבים או להוציא דברים מתוכם. אימון מקצועי של הכלב למשמעת, מסייע אף הוא להבטחת אינטראקציות בטוחות, כשבהזדמנות זו מומלץ גם להורים לוודא שהידע הנדרש לביטחון הן של הילדים והן של הכלבים באינטראקציות ילד-כלב, מצוי בידם. ולבסוף, ממליצה הספרות, הורים צריכים לפקח בעקביות על אינטראקציות בין ילדים בגילאי טרום בית הספר לבין הכלב המשפחתי (Coci et al, 2022; Kerry-Moran & Barker, 2018).

שלישית, הורים צריכים להבטיח את רווחת הילדים בכך שלא יטילו עליהם מטלות טיפוליות רבות שמעבר ליכולותיהם, ואת רווחת הכלבים על ידי מניעת פוטנציאל לפגיעות ואובדנים או מסירתם לבתי מחסה בשל כישלון הילדים לעמוד לבדם במטלות הדאגה והטיפול. אם להורים אין רצון בכלב, ומחויבות לדאוג לו, עליהם להימנע מלקחתו רק עבור הילדים (Bowman, 2018; Kerry-Moran & Barker, 2018).

כלב אינו צעצוע שנרכש ללא מחשבה רק כדי להיענות לגחמה של ילד או כדי שיספק שיעור ללמידת אחריות (Kerry-Moran & Barker, 2018)!

סיום

התנסויות במטלות טיפול ודאגה לכלב המשפחתי מסייעות לילדים ללמוד על אחריות ודאגה לאחרים, ולהורים מקום חשוב בתיווך למידה זו.

אולם, ההורים בסופו של דבר, הם האחראים על הדאגה לרווחת הכלב. מסירותם ומחויבותם לכלב כבן משפחה יקר, מעבירות לילדים לא פחות ואולי אף יותר ערכים של דאגה, אהבה והקרבה למען ייצור חי אחר (Kerry-Moran & Barker, 2018).

מקורות

- Bowman, M. A. S. (2018). Final gifts: Lessons children can learn from dogs about end-of-life, loss, and grief. In: M.R. Jalongo (Ed.), *Children, Dogs and Education: Caring for, learning alongside, and gaining support from canine companions* (pp. 131-149). Springer.
- Christian, H., Mitrou, F., Cunneen, R., & Zubrick, S. R. (2020). Pets are associated with fewer peer problems and emotional symptoms, and better prosocial behavior: Findings from the longitudinal study of Australian children. *The Journal of pediatrics*, 220, 200-206.
- Coci, M., Saunders, J., & Christian, H. (2022). Barriers and motivators for preschoolers playing and walking with their dog: Results from qualitative research. *Health Promotion Journal of Australia: Official Journal of Australian Association of Health Promotion Professionals*, 33(1), 19-27.
- Fisher, P. G. (2020). Should families acquire pets to promote child development? *The Journal of Pediatrics*, 220, 1-3.
- Hawkins, R. D., & Williams, J. M. (2016). Children's beliefs about animal minds (Child-BAM): Associations with positive and negative child-animal interactions. *Anthrozoös*, 29(3), 503-519.
- Kerry-Moran, K. J., & Barker, W. (2018). The family dog: Influence of parents on children's concepts of responsible dog care. In: M.R. Jalongo (Ed.), *Children, Dogs and Education: Caring for, learning alongside, and gaining support from canine companions* (pp. 71-94). Springer.
- Melson, G. F. (2019). Children's Experiences of Pet Loss and Separation: A child development framework. In: L.Kogan & P.Erdman (Eds.), *Pet Loss, Grief, and Therapeutic Interventions: Practitioners Navigating the Human-Animal Bond* (pp.21-34).Routledge.
- Minatoya, M., Ikeda-Araki, A., Miyashita, C., Itoh, S., Kobayashi, S., Yamazaki, K., ... & Japan Environment and Children's Study Group. (2021). Association between Early Life Child Development and Family Dog Ownership: A Prospective Birth Cohort Study of the Japan Environment and Children's Study. *International journal of environmental research and public health*, 18(13), 7082.
- Muldoon, J. C., Williams, J. M., & Lawrence, A. (2015). 'Mum cleaned it and I just played with it': Children's perceptions of their roles and responsibilities in the care of family pets. *Childhood*, 22(2), 201-216.

Muldoon, J. C., Williams, J. M., & Lawrence, A. (2016). Exploring children's perspectives on the welfare needs of pet animals. *Anthrozoös*, 29(3), 357-375.

Wenden, E. J., Lester, L., Zubrick, S. R., Ng, M., & Christian, H. E. (2021). The relationship between dog ownership, dog play, family dog walking, and pre-schooler social-emotional development: Findings from the PLAYCE observational study. *Pediatric Research*, 89(4), 1013-1019.